

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ГУМАНІТАРНОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

РІШЕННЯ

Протокол № 80

від 16 лютого 2022 року

Станом на 2014 рік в Автономній Республіці Крим під охороною держави знаходились 4095 пам'яток національного та місцевого значення. З урахуванням внутрішньокомплексних об'єктів число пам'яток зростає до 8693, з них за видами: пам'ятки історії - 1279 (2582), пам'ятки археології - 2037 (5190); пам'ятки монументального мистецтва - 260, пам'яток архітектури та містобудування - 519 (661). Статус пам'яток національного значення мають 118 об'єктів (без урахування внутрішньокомплексних).

Разом із Севастополем, ці цифри складають 5342 пам'яток місцевого і національного значення, з урахуванням внутрішньокомплексних - 12612, за видами: історії - 2072 (3861), археології - 2189 (7227), монументального мистецтва - 280 (520), архітектури та містобудування - 794 (1004).

Крім цього, на території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя розташовувалися 26 музеїв та 5 історико-культурних заповідників, в яких зберігалися музейні предмети та музейні колекції, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України. Кількість музейних предметів державної частини Музейного фонду, що залишилися в музейних закладах, розташованих на території АРК та м. Севастополя станом на 01.01.2014 р. становила 1 247 360 предметів.

Національний заповідник «Херсонес Таврійський» внесений до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, Ханський палац у Бахчисараї, Генуезька фортеця в Судаку, Кримська астрофізична обсерваторія, печерні міста «Мангуп-Кале», «Ескі-Кермен» і «Чуфут-Кале» знаходяться у попередньому списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (The Tentative List).

Всі ці об'єкти є невіддільною складовою культурного надбання України та охороняються як національним законодавством, так і міжнародним правом.

Проте на цих територіях з моменту початку збройної агресії Російської Федерації проти України систематично вчиняються порушення міжнародного гуманітарного права. Зокрема, фіксуються численні факти вчинення воєнних

злочинів, а саме: факти широкомасштабного руйнування і привласнення об'єктів культурної спадщини, несанкціоновані археологічні дослідження.

Також держава-окупант здійснює незаконне переміщення на територію Російської Федерації поза митним контролем України культурних цінностей, а саме сотень музейних предметів державної частини Музейного фонду України та ін.

В умовах окупації Російською Федерацією АР Крим та м. Севастополя перед Україною постає завдання вживати всіх можливих заходів для захисту культурної спадщини, яка знаходиться на тимчасово окупованих територіях, від розкрадання, пошкодження та знищення державою-агресором та окремими її громадянами.

10 грудня 2021 року у порядку контролю за практикою застосування законодавчих актів, що регламентують збереження археологічної спадщини та інших культурних цінностей, у діяльності державних органів, їх посадових осіб Комітет з питань гуманітарної та інформаційної політики провів слухання у Комітеті на тему: «Збереження археологічної спадщини та інших культурних цінностей: аналіз, проблеми та пропозиції щодо їх врегулювання». У зв'язку з наведеним вище однією з тем, яку обговорили учасники слухань, також була проблема захисту археологічної спадщини та культурних цінностей, які розташовані на тимчасово окупованих територіях.

В рамках слухань було розглянуто питання ефективності законодавства та проблем реалізації державної політики у сferах охорони культурної спадщини в контексті охорони археологічної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей. Учасниками слухань було відмічено, що однією з головних передумов неефективності державної політики у зазначеній сфері є недосконалість законодавчої бази та недостатність взаємодії між органами охорони культурної спадщини, правоохоронними органами та іншими органами держави. При цьому збереження культурної спадщини та культурних цінностей на тимчасово окупованих територіях суттєво ускладнені, зокрема у зв'язку з відсутністю доступу органів влади України на вказані території.

Також Комітет вивчив стан виконання свого рішення від 30 червня 2021 року про захист культурної спадщини та культурних цінностей України на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим, м. Севастополя (Протокол № 68 від 30.06.2021 р.). Даним рішенням рекомендувалось окремим центральним органам виконавчої влади здійснити низку заходів для захисту культурної спадщини та культурних цінностей України на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим, м. Севастополя. Водночас Кабінету Міністрів було рекомендовано забезпечити виконання вказаних дій.

Розглянувши інформацію щодо стану виконання зазначених рекомендацій, надану державними органами влади, Комітет з питань гуманітарної та інформаційної політики дійшов висновку, що більшість рекомендацій Комітету не виконано.

При цьому варто наголосити на тому, що якщо збереження культурної спадщини та культурних цінностей на тимчасово окупованих територіях Кримського півострова здійснюється хоча б номінально, проте механізм взаємодії між органами влади України з цього питання потребує вдосконалення та злагодженості дій, в тому числі нормативно-правового регулювання, то наразі складається враження, що питаннями збереження культурної спадщини та культурних цінностей на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей в Україні не опікується жодний орган виконавчої влади.

З урахуванням того, що захист культурної спадщини та культурних цінностей на тимчасово окупованих територіях України є необхідною складовою захисту національних інтересів, інструментом протидії руйнівній політиці держави-агресора, за результатами слухань Комітет Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики рекомендую:

1. Кабінету Міністрів України, Службі Безпеки України, Представникам Президента України в Автономній Республіці Крим в межах повноважень вжити вичергних заходів, направлених на захист національних інтересів України, протидію руйнівній політиці Російської Федерації щодо культурної спадщини України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, на тимчасово непідконтрольних Україні територіях Донецької та Луганської областей, зокрема:

1) забезпечувати фіксацію порушень на тимчасово окупованих територіях норм національного законодавства та міжнародного права щодо збереження культурної спадщини та культурних цінностей, а також здійснювати відповідні розслідування;

2) опрацювати питання та в разі потреби прийняти відповідні рішення або внести до Верховної Ради України законодавчі пропозиції щодо:

механізму захисту культурної спадщини та культурних цінностей на тимчасово окупованих територіях України, зокрема механізмів моніторингу та нагляду за об'єктами культурної спадщини, розташованими на тимчасово окупованій території, дистанційної діагностики об'єктів культурної спадщини, пошкоджених під час збройних конфліктів або пограбованих за їх наслідками, зокрема, методом аналізу супутникових знімків, в тому числі застосування такої діагностики для документування пошкоджень та оцінки завданіх збитків таким об'єктом культурної спадщини, зокрема внаслідок незаконних робіт на них;

запровадження інституту комісара з питань захисту та збереження об'єктів культурної спадщини України на тимчасово окупованих територіях (інституції, відповідальної за ведення моніторингу, фіксацію порушень щодо об'єктів культурної спадщини, культурних цінностей, збір, аналіз та оприлюднення відповідних звітів і висновків, координацію діяльності центральних органів виконавчої влади України з означених питань тощо);

3) забезпечити підготовку пакетів документів щодо застосування національних спеціальних обмежувальних заходів (санкцій) щодо фізичних та юридичних осіб, причетних до правопорушень щодо культурної спадщини та культурних цінностей на тимчасово окупованих територіях України, та

проведення роботи щодо застосування санкцій міжнародними партнерами України стосовно таких осіб;

4) організувати інформаційні кампанії та заходи культурної і публічної дипломатії, в тому числі із залученням закордонних дипломатичних установ України, організацій громадянського суспільства та учасників експертної мережі Кримської платформи, з метою привернення уваги міжнародної спільноти до шкоди, яку завдають пам'яткам культурної спадщини на тимчасово окупованих територіях України дій окупаційної влади;

5) продовжити документування та розслідування фактів правопорушень щодо культурної спадщини та культурних цінностей на тимчасово окупованих територіях України, підготовку матеріалів для притягнення винних осіб до відповідальності;

6) врахувати втрати культурної спадщини та культурних цінностей України на тимчасово окупованих територіях України під час розробки правових стратегій щодо підготовки та подання відповідних позовів до національних і міжнародних судових інституцій;

7) визначити центральний орган виконавчої влади, який здійснюватиме координацію виконання цього рішення, в тому числі забезпечить створення міжвідомчої робочої групи для опрацювання відповідних питань;

8) доручити відповідним центральним органам виконавчої влади забезпечити реалізацію заходів, передбачених рішенням Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики від 30 червня 2021 року та поінформувати Комітет про результат їх виконання до 30 вересня 2022 року.

2. Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики:

1) звернутися до Кабінету Міністрів України, Міністерства культури та інформаційної політики, Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, Міністерства закордонних справ, Міністерства юстиції, Національної академії наук з проханням активізувати виконання рішення Комітету від 30 червня 2021 року про захист культурної спадщини та культурних цінностей України на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим, м. Севастополя;

2) врахувати при плануванні законопроектної та контрольної діяльності Комітету це Рішення, а також передбачити заходи, що забезпечать моніторинг його виконання;

3) надіслати це Рішення Кабінету Міністрів України, Службі безпеки, Представнику Президента України в Автономній Республіці Крим та оприлюднити на офіційному вебсайті Комітету.

Голова Комітету

Микита ПОТУРАЄВ